

ИСАБЕЛ АЛИЕНДЕ ТОСКА

Превод от испански: Самул Франсес, 1996

chitanka.info

Баща ѝ я сложил да седне пред пианото на пет години, а на десет Мауриция Руджиери изнесла първия си рецитал в клуб „Гарибалди“, облечена в ефирно розово и с лачени ботушки, пред една добронамерена публика, в по-голямата си част представители на италианската колония. В края на спектакъла поднесли в нозете ѝ кошници с цветя, а президентът на клуба ѝ връчил паметна плакета и порцеланова кукла, украсена с ленти и дантели.

— Поздравяваме те, Мауриция Руджиери, като един ранозрял гений, един нов Моцарт! Големите световни сцени те очакват — издекламирал той.

Момиченцето изчакало да утихнат аплодисментите и надвиквайки гордия плач на майка си, произнесло с неподозирана надменност:

— Това е последният път, когато свиря на пиано. Искам да стана певица. — Казало го и напуснало сцената, влачейки за единия крак куклата.

Когато бащата на Мауриция се съвзел от огорчението, той я изпратил на курс по пеене при един строг преподавател, който при всеки фалшив тон я удрял по ръцете, но и това не успяло да убие влечението ѝ към операта. Щом излязла от детската възраст обаче, станало ясно, че гласът ѝ е като на птиче и едва стига за приспиването на бебе в люлката му, така че се принудила да замени претенциите си за сопрано с по-банална съдба. На деветнайсет години се омъжила за Ецио Лонго, имигрант първо поколение в страната, недипломиран архитект и канцеларски строител, който си бил поставил за задача да изгради цяла империя от цимент и стомана и на трийсет и пет години вече бил положил основите ѝ.

Ецио Лонго се влюбил в Мауриция Руджиери със същата решителност, с каквато осейвал столицата със своите здания. Бил нисък на ръст, с яки кости, с врат на впрегатно добиче и енергично, малко сурово лице, с дебели бърни и черни очи. Професията му налагала да се облича с груби дрехи, а от толкова излагане на слънце кожата му станала като щавена, тъмна и прорязана от бразди. По характер бил добродушен и щедър, охотно се смеел и харесвал народната музика и изобилното ядене без много церемонии. Под грубоватата му външност се криели чувствителна душа и деликатност, която не успявал да преведе на езика на жестовите и думите. Понякога,

като наблюдавал Мауриция, очите му се изпълвали със сълзи, а гърдите му — с потискаща нежност, която той прикривал с рязко движение на ръката, задъхан от свян. Не бил в състояние да даде израз на чувствата си и се надявал, че като я обсипва с подаръци и понася със стоическо търпение екстравагантните промени в настроението ѝ и въображаемите ѝ болести, може да компенсира пропуските в любовния си репертоар. Тя предизвиквала у него настойчиво желание и то се подновявало всеки ден с пламъка от първите срещи; прегръщал я с отчаяние, като се опитвал да преодолее разстоянието между двамата, но цялата му страст се разбивала в глезотиите на Мауриция, чието въображение било вечно разпалено от романтични четива и от плочите на Верди и Пучини. Ецио заспивал сломен от тегобите на деня, изтощен от кошмарните видения на криви стени и спираловидни стълбища, и се събуждал на разсъмване, за да седне на кревата и да съзерцава спящата си съпруга с такова внимание, че се научил да разгадава сънищата ѝ. Готов бил да даде живота си, само и само и тя да отговори на чувствата му със същата сила. Построил ѝ огромен дом, поддържан от колони, в който смесицата от стилове и разточителството от украса обърквали усета за ориентация и където четири прислужнички се трудили неуморно само за да излъскат бронза, да накарат да заблестят подовете и да грейнат кристалните висулки на полилеите, да почистят от праха мебелите с позлатени крачета и внесените от Испания килими, тип персийски. В градината на къщата бил изградил малък амфитеатър, оборудван с високоговорители и осветление като за голяма сцена, където Мауриция Руджиери обичала да пее на гостите си. Дори в предсмъртен час Ецио не би признал, че е неспособен да оцени онези колебливи трели на врабче, не само от страх да не издаде празнотите в културата си, а преди всичко от уважение към артистичното дарование на своята съпруга. Бил човек оптимист и уверен в себе си, но когато Мауриция разплакана му съобщила, че е бременна, почувствал как ненадейно го обладава неконтролируема боязън и сърцето му се разцепва на две като диня, как тази долина на сълзи е непригодна да побере толкова щастие. Хрумнало му дори, че някоя мълниеносна катастрофа ще разруши несигурния им рай, и се подготвил да го брани от всяка опасност.

Катастрофата взела образа на студент по медицина, чийто път се пресякъл с този на Мауриция в трамвая. По това време бебето вече

било родено — едно също тъй жизнено създание, както и баща му, което сякаш притежавало имунитет против всякаква беда, та дори и против уроки — и майката била възстановила фигурата си. Студентът, който седнал до Мауриция на път за центъра на града, бил слаб и блед младеж, с профил на римска статуя. Четял партитурата на „Тоска“ и подсвирквал през зъби ария от последното действие. Тя усетила как цялото обедно слънце се настанило върху бузите ѝ и някакво предчувствие напоило с пот корсажа ѝ. Без да може да го избегне, изтананикала думите на нещастния Марио, приветстващ зората, преди взводът за разстрел да сложи край на дните му. Така, между два реда на партитурата, започнал техният роман. Младежът се казвал Леонардо Гомес и бил също толкова запален по белкантото, както Мауриция.

През следващите месеци студентът се сдобил с докторската си диплома, а тя изживяла една след друга всички трагедии от операта и някои от световната литература, последователно я убивали Дон Хосе, туберкулозата, една египетска гробница, кинжал и отрова; обичала, пеейки на италиански, на френски и на немски; била Аида, Кармен и Лучия ди Ламермур — и неизменно обект на безсмъртната ѝ страст бил Леонардо Гомес. В реалния живот споделяли целомъдрена любов, която тя жадувала да изконсумира, без да дръзне да поеме инициативата, докато той се борел с нея в сърцето си от уважение към брачната връзка на Мауриция. Среждали се на обществени места и понякога сплитали пръстите на ръцете си в сенчестата част на някой парк, разменяли си бележчици, подписани с „Тоска“ и „Марио“, и, естествено, дали прозвището „Скарания“ на Ецио Лонго, който от своя страна бил така изпълнен с благодарност за детето си, за красивата си съпруга и за благата, предоставени му от небето, и така зает с работата си в стремежа да осигури на семейството възможно най-голямата закрила, та навярно никога не би узнал какво става зад гърба му, ако не научил от един съсед мълвата, че съпругата му прекалено често се разхождала с трамвай.

Ецио Лонго бил подготвен за възможни неуспехи в бизнеса, да посрещне болест на сина си и дори злополука, както си представял в най-мрачните моменти на суеверен ужас, но нито за миг не бил и помислял, че някакъв сладникав студент може да бъде в състояние да му отнеме съпругата под носа. Като научил, за малко да изригне в смях, защото от всички беди тъкмо такава му се струвала най-лесна за

преодоляване, но след този неосъзнат порив сляп гняв преобърнал сърцето му. Проследил Мауриция до някаква дискретна сладкарничка, където я изненадал да пие какао със своя любим. Не поискал обяснения. Грабнал съперника си за яката, вдигнал го във въздуха и го запратил към стената сред грохота на счупен порцелан и писъците на посетителите. После хванал жена си за ръка и я отвел до колата си, един от последните модели мерцедес-бенц, внесени в страната, преди Втората световна война да разруши търговските връзки с Германия. Затворил я у дома и поставил двама зидари от своето предприятие да охраняват вратата. Мауриция прекарала два дни в плач в леглото си, без да продума и без да яде. През това време Ецио Лонго се отдал на размисъл и постепенно гневът му преминал в тихо отчаяние — и то върнало в паметта му детството, когато се чувствал изоставен, бедността от младежките години, самотата на неговото съществуване и целия онзи неутолим глад за ласка, които го съпътствали, откакто се бил запознал с Мауриция Руджиери и бил повярвал, че е завоювал една богиня. На третия ден не издържал повече и влязъл в стаята на съпругата си.

— Заради сина ни, Мауриция, трябва да избиеш от главата си подобни фантазии. Зная, че не съм твърде романтичен, но ако ми помогнеш, в състояние съм да се променя. Не съм мъж, който би търпял рога, а и премного те обичам, за да те оставя да си идеш. Само ми дай възможност, и ще те направя щастлива, кълна ти се.

Вместо отговор тя се обърнала към стената и продължила още два дни своето гладуване. Мъжът ѝ отново я посетил.

— Интересува ме да знам какво, по дяволите, ти липсва на този свят, за да видя дали не мога да ти го предоставя — казал той примирен.

— Липсва ми Леонардо. Без него ще умра.

— Е добре. Можеш да отидеш при този никаквец, щом толкова желаеш, но ти никога повече няма да видиш нашия син.

Тя приготвила куфарите си, облякла се в муселин, сложила си шапка с воал и повикала такси. Преди да тръгне, целунала, хлипайки, сина си и му прошепнала на ухото, че много скоро ще дойде да го вземе. Ецио Лонго, който за седмица бил изгубил шест килограма от теглото си и половината от косата си, изтръгнал детето от ръцете ѝ.

Мауриция Руджиери пристигнала в пансиона, където живеел нейният любим, и там научила, че преди два дни бил заминал, назначен като лекар в лагер на търсачи на петрол, в една от онези горещи области, чието име навявало представа за индианци и змии. Трудно ѝ било да повярва, че е отпътувал, без да се сбогува, но го отдала на боя, който отнесъл в сладкарницата, и решила, че Леонардо е поет, почувствал се обезсърчен от грубостта на съпруга ѝ. Настанила се в хотел и през следващите два дни разпратила телеграми до всички възможни места. Най-сетне успяла да открие Леонардо Гомес и да му съобщи, че заради него е напуснала единственото си дете и е отправила предизвикателство към мъжа си, към обществото и към самия Бог и че решението ѝ да го последва в съдбата му, докато смъртта ги раздели, е абсолютно неотменимо.

Пътуването се оказало същинска тежка експедиция с влак, камион, а на някои места и по река. Мауриция никога не се била отдалечавала без придружител на повече от трийсет преки от дома си, но нито величието на пейзажа, нито неизчислимите разстояния не били в състояние да я уплашат. По пътя изгубила два от куфарите си, а муселинената ѝ рокля заприличала на парцал, цялата жълта от праха, но най-сетне стигнала до реката, където трябвало да я очаква Леонардо. Още щом слязла от колата, тя видяла до брега една пирогоа и се затичала натам, разкъсаният ѝ воал се развявал зад гърба ѝ, а кичури от дългите ѝ къдрави коси се измъквали от шапката. Но вместо своя Марио заварила един негър с каска на нефтотърсач и двама меланхолични индианци с весла в ръцете. Късно било да отстъпва. Приела обяснението, че доктор Гомес бил извикан за спешен случай, и се качила в лодката с остатъка от разнебитения си багаж, като се молела онези хора да не са бандити или човекоядци. За щастие те не били такива и я откарали жива и здрава по реката, преброждайки един обширен край, див и осеян с проломи, до мястото, където я очаквал нейният любим. Лагерът представлявал две селца — в едното били настанени работниците в дълги общи спални; другото, където живеели служителите, включвало канцелариите на компанията, дваайсет и пет сглобяеми жилища, докарани със самолет от Съединените щати, нелепо игрище за голф и басейн, който всяка сутрин осъмвал пълен с огромни жаби, всичко това обградено от метална ограда с портал, охраняван от двама пазачи. Било лагер на временно пребиваващи

мъже, където цялото съществуване се въртяло около тъмната кал, изригваща от дън земя като безкрайното повръщане на някакъв дракон. В онова усамотение нямало други жени, освен няколко многострадални спътнички на работниците, а „гринговците“ и надзирателите пътували всеки три месеца до града, за да навестят семействата си. Пристигането на съпругата на доктор Гомес, както я нарекли, нарушило еднообразието за няколко дни, докато привикнали да я виждат да се разхожда със своите воали, със слънчобрана и балните обувки, подобна на същество, притичало от друга приказка.

Мауриция Руджиери не позволила да бъде победена нито от грубостта на тези мъже, нито от всекидневната жегата, тя си поставила за задача да живее величествено и почти го постигнала. Превърнала Леонардо Гомес в герой на собствената си мелодрама, като го разкрасявала с въображаеми добродетели и екзалтирала до полуда достойнствата на собствената си любов, без да поспре и да прецени отговора на своя любим, за да разбере дали в това необуздано страстно надбягване той я следва със същата скорост. Дори Леонардо Гомес да показвал признаци, че изостава доста назад, тя си го обяснявала с неговия плах характер и с крехкото му здраве, влошено от проклетия климат. И наистина, той изглеждал толкова раним, че тя се излекувала окончателно от всички свои предишни неразположения, за да може да се грижи за него. Придружавала го в примитивната болница и усвоила задълженията на медицинска сестра, за да му помага. Предпочитала да се грижи за болни от малария или лекува ужасни рани от злополуки в кладенците, отколкото да стои затворена вкъщи, да седи под вентилатора и да препрочита за стотен път същите стари списания и сантиментални романи. Между спринцовките и превръзките ѝ било по-лесно да си представи самата себе си като героиня от войната, като една от онези храбри жени от филмите, които показвали понякога в клуба на лагера. Със самоубийствена решителност отказала да възприеме рушенето на действителността, загрижена да украси всеки миг с думи, щом не можела да го стори с други средства. Говорела за Леонардо Гомес — когото продължила да нарича Марио — като за светец, посветил себе си в служба на човечеството, и се постарала да покаже на света, че те двамата са главните герои на една изключителна любов, разколебавайки по този начин всеки служител на компанията, който би могъл да се запали по единствената бяла жена наоколо.

Мауриция назовала дивотията в лагера „контакт с природата“ и не обръщала внимание на комарите, на отровните животинки, на игуаните, на дневния ад и нощната задуха, както и на факта, че не можела да рискува да се отдалечи без придружител от портала. Самотата, скуката и естественото си желание да се разходи из града, да се облича по модата, да гостува на приятелки или да отиде на театър тя окачествявала като лека „носталгия“. Единственото, за което не успяла да намери друго име, било онази животинска болка, която я сломявала при спомена за детето ѝ, затова предпочела да не го споменава никога.

Леонардо Гомес работил като лекар в лагера повече от десет години, докато тропическата треска и климатът разрушили здравето му. Прекарал дълго време зад защитната ограда на Петролната компания, понеже не чувствал в себе си сили да започне всичко отначало в една по-агресивна среда, пък и още помнел гнева на Ецио Лонго, когато го запокитил срещу стената, така че дори не помислил за възможността да се завърне в столицата. Потърсил друго място, някое затънтено кътче, където да продължи да води спокоен живот — и така един ден се озовал в Агуа Санта с жена си, с медицинските си инструменти и с плочите си с оперна музика. Това се случило през петдесетте години. Мауриция Руджиери слязла от автобуса, облечена по модата, с втален костюм на капки и с широкопола черна сламена шапка, поръчана по каталог от Ню Йорк, нещо неவிжданo по онези места. Така или иначе, хората ги посрещнали с гостоприемството, присъщо на малките селца, и преди да са изтекли и двайсет и четири часа, вече всички знаели легендата за голямата любов на новодошлите. Наричали ги Тоска и Марио, без изобщо да имат представа кои са тези персонажи, но Мауриция си поставила за задача да ги просвети. Зарязала работата си като медицинска сестра редом с Леонардо, сформирала църковен хор към енорията и организирала първите вокални рецитали в селото. Онемели от почуда, жителите на Агуа Санта я видели на импровизираната сцена в училището, преобразена в Мадам Бътерфлай, издокарана с някаква странна нощница, две игли за плетене, затъкнати в прическата, две изкуствени цветенца на ушите и с лице, вапсано с бял гипс, сипейки трели с гласчето си на птиче. Никой не разбрал нито дума от онова, което пеела, но когато се свлякла на колене и извадила кухненския нож със заплахата, че ще го забие в корема си, вик на ужас разтърсил публиката, а един зрител изтичал да

я разубеждава, грабнал оръжието от ръцете ѝ и я накарал да се изправи. Веднага се подхванал дълъг спор за причините за трагичното решение на японската дама и всички се съгласили, че американският моряк, който я изоставил, е един злодей, не си струвало да се умре заради него, защото животът е дълъг, а на този свят има толкова други мъже. Спектакълът завършил с шумна веселба, след като скалпеният набързо оркестър изсвирил няколко фолклорни мелодии и хората се хванали да танцуват. Тази незабравима вечер била последвана от други подобни: пеене, смърт, разяснения от страна на сопраното относно съдържанието на операта, публична дискусия и накрая — веселба.

Доктор Марио и госпожа Тоска се втели като двама видни членове в общността, той имал грижата за здравето на всички, а тя — за културния живот, както и да информира за промените в модата. Живеели в прохладна и приятна къща, половината от която заемал лекарският кабинет. В двора имали една гуакамая, синьо-жълт папагал, който кръжал над главите им, когато излизали да се поразходят на площада. Винаги се знаело накъде отиват докторът и жена му, защото птицата ги придружавала неотменно на два метра височина, планирайки безшумно с големите си криле като оцветена животинка. Живели в Агуа Санта дълги години, уважавани от хората, които ги сочели като пример на съвършената любов. При един от пристъпите си на треска докторът се изгубил по пътеките на агонията и повече не могъл да се върне. Смъртта му покъртила цялото село. Бояли се да не би жена му да предприеме някоя фатална стъпка като толкова други, за които била пяла на сцената, така че през следващите седмици се редували да я съпровождат ден и нощ. Мауриция Руджиери се облякла в траур от глава до пети, боядисала в черно всички мебели в къщата и понесла на плещите си мъката подобно упорита сянка, която прорязала лицето ѝ с две дълбоки бразди близо до устните, ала не направила опит да сложи край на живота си. Може би в интимния уют на стаята си, когато лежала сама в леглото, тя изпитвала дълбоко облекчение, защото вече не била длъжна да тегли тежката каруца на своите блянове, вече не било необходимо да вдъхва живот на персонажа, измислен от нея самата, за да представя себе си, нито да продължава да жонглира в стремежа си да прикрие слабостите на своя любим, който така и не се издигнал на висотата на нейните илюзии. Навикът ѝ да театралничи обаче бил пуснал прекалено дълбоки корени. И със

същото безкрайно търпение, с което изваяла някога образа си на романтична героиня, тя изградила, сега в ролята си на вдовица, легендата за своята безутешност. Останала в Агуа Санта, облечена винаги в черно, при все че от дълго време вече никой не носел траур, и отказала да пее отново въпреки молбите на приятелите си, които вярвали, че в операта може да намери утеха. Селото я обградило с още по-голямо внимание — като силна прегръдка, за да направи живота ѝ поносим и да я подпомогне в спомените ѝ. Със съучастието на всички образът на доктор Гомес пораснал във въображението на хората. Две години по-късно те събрали средства за изработването на бронзов бюст, който поставили върху пиедестал наред площада, срещу каменната статуя на Освободителя^[1].

Същата година открили и автомагистралата, преминаваща край Агуа Санта, която променила завинаги облика и духа на селото. Отначало жителите му се противопоставили на проекта, опасявайки се, че ще бъдат докарани, оковани във вериги, клетите осъдени от затвора „Санта Мария“, за да секат дървета и да трошат камъни, както, според разказите на старците, било построено шосето по време на диктатурата на Благодетеля. Скоро обаче от града пристигнали инженерите с новината, че работата ще бъде извършена от модерни машини, а не от затворниците. Сетне дошли топографите, последвани от бригадите работници с оранжеви каски и якета, които светели в мрака. Машините се оказали същински железни чудовища, с размерите на динозаври, както изчислила преподавателката от училището, върху чиито стени се появили надписи с името на строителната фирма: *Ецио Лонго и Син*. Още същия ден, петък, в Агуа Санта пристигнали бащата и синът, за да видят как върви строителството и да платят на работниците.

Когато видяла надписите и машините с името на своя бивш съпруг, Мауриция Руджиери се скрила в дома си и залостила вратите и прозорците, с напразната надежда да остане извън обсега на миналото си. Но в продължение на двацет и осем години тя била таила у себе си спомена за отсъстващия син, като болка, пронизваща сърцето ѝ, затова, щом узнала, че шефовете на строителната компания вече се намират в Агуа Санта и обядват в кръчмата, изгубила всякакви сили да се бори срещу инстинкта си. Погледнала се в огледалото. Била жена на петдесет и една години, състарена от слънцето на тропика и от

усилието да създава представата за въображаемо щастие, и все пак чертите ѝ още пазели достойнството на гордостта. Сресала косите си и ги събрала във висок кок, без да опитва да скрие белите кичури, сложила най-хубавата си черна рокля и бисерната огърлица от сватбата, съхранена след толкова прекеждия, сетне в изблик на плахо кокетство си поставила мъничко черен грим на очите и червило на устните и на бузите. Излязла от къщата, като се пазела от слънцето с чадъра на Леонардо Гомес. Пот се стичала по гърба ѝ, но вече не треперела.

В този час на деня, заради жегата по пладне, щорите на кръчмата били спуснати и на Мауриция Руджиери потрѣбвало доста време, докато очите ѝ свикнали с полумрака и тя различила на една от масите в дъното Ецио Лонго и младия мъж до него — без съмнение нейният син. Съпругът ѝ изглеждал много по-малко променен от нея, може би защото винаги бил сякаш човек без възраст. Същият лъвски врат, същият як скелет, същите грубовати черти на лицето и вдлъбнати очи, сега само леко смекчени от ветрилото на весели бръчици, плод на доброто настроение. Наведен над чинията си, той дъвчел апетитно и слушал думите на сина. Мауриция ги наблюдавала отдалеч. Синът ѝ трѣбвало да има около трийсет години. Макар да притежавал нейните издължени кости и нежна кожа, жестовите му били като на баща му, изпитвал същото удоволствие от храненето, удрял по масата, за да подчертае думите си, смеел се охотно, бил един жизнен и енергичен мъж, със сигурен усет за собствената си сила, винаги готов за борба. Мауриция погледнала към Ецио Лонго с други очи и за пръв път забелязала здравите му мъжки добродетели. Пристъпила две крачки напред, разчувствана, задъхана, виждайки самата себе си в друго измерение, сякаш представяла на театрална сцена най-драматичния момент от безкрайния спектакъл, какъвто бил нейният живот, с имената на мъжа си и на сина си на уста и с готовността да получи прошка за толкова години, през които ги била изоставила. В тези няколко минути тя съзряла, до най-мъничките частици на механизма, и капана, в който се била натикала през трите десетилетия на халюцинации. Съзнала, че истинският герой на романа бил Ецио Лонго, и ѝ се приискало да повярва, че през всичките изминали години той все тъй я е желаел и очаквал с упоритата си и страстна любов,

каквато Леонардо Гомес никога не успял да ѝ даде, защото не било присъщо на природата му.

В този миг, когато ѝ оставала само крачка, за да излезе от зоната на здрача и да се покаже на открито, младежът се навел, хванал ръката на баща си и му избъбрил нещо, придружено със симпатично намигване. Двамата прихнали да се смеят, като се потупвали по раменете и си разрошвали един другиму косите с мъжка нежност и с непоклатимо съучастие, от което били изключени Мауриция Руджиери и останалата част на света. Тя се поколебала един безкраен миг на границата между действителността и мечтите, сетне отстъпила, излязла от кръчмата, отворила черния си чадър и поела към дома, а над главата ѝ все тъй кръжал папагалът, като чудноват архангел от календарите.

[1] Прозвище, дадено на Симон Боливар (1783–1830), предводител на националноосвободителното движение в Южна Америка. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.